

บทความวิชาการ

เครื่องจับเท็จกับบทบาทใหม่
ในการป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมาน
และการกระทำให้บุคคลสูญหาย

Polygraph as the New Role
for Prevention and Suppression of
Torture and Enforced Disappearance

อิทธิพล อัจฉริยะประดิษฐ์
สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ

Ittipol Atchariyapradit

The Office of Police Forensic Science

E-mail: kingspider23650@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ : 1 กรกฎาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ : 23 กันยายน 2567

บทคัดย่อ

สืบเนื่องจากการบังคับใช้ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ทำให้แนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน และสอบสวนในปัจจุบันจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบและปราศจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ วิธีการให้ได้ซึ่งข้อมูลและคำรับสารภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมนั้น จึงจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กลไกและเครื่องมือทางจิตวิทยามาใช้ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำให้การของพยาน ผู้ต้องสงสัย หรือแม้แต่ผู้เสียหายในคดีอาญา บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นไปได้ในการนำเครื่องจับเท็จ (Polygraph) หนึ่งในเครื่องมือทางจิตวิทยาการสืบสวน (Investigative Psychology) ที่มีใช้อย่างยาวนานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในและต่างประเทศมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่ต้องอาศัยคำให้การของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในคดี ทั้งนี้ เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการพัฒนาแนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์ มาเป็นเครื่องมือ เพื่อลดปัญหาการกระทำรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้เกี่ยวข้องโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

คำสำคัญ: เครื่องจับเท็จ, การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา, การทรมาน

Abstract

Due to the enforcement of The Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act 2022, the current criminal investigation by the police must be conducted with discretion, without causing any physical or mental harm to the subject, and with the protection of Human Rights as the highest priority. To obtain information and/or confessions from a witness or suspect, it is necessary to enhance the police investigative process with the appropriate psychological mechanisms or tools for examining the testimony of witnesses, suspects, and even victims who involved in such a crime. The purpose of this article is to discuss the possibilities of using the polygraph as one of the Investigative Psychology instruments that have been utilized for decades in both nationally and internationally legal proceedings, regarding the testimony of the person involved in the case. In order to reduce the issue of physical and verbal torture by government officials, this shall be a further alternative instrument for enhancing criminal investigative standards based on scientific principles.

Keywords: Polygraph, Criminal Investigation, Torture

บทนำ

พฤติกรรมการโกหกและการหลอกลวง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม ถือเป็นหนึ่งในพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีเจตนาเพื่อปกปิดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง รวมถึงการปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อบุคคลอื่น จากการศึกษาของ Hancock (2009) พบว่า ประชากรร้อยละ 27 ยอมรับว่าตนเองโกหกในการพูดคุยกับแบบต่อหน้า และร้อยละ 37 ยอมรับว่าเคยโกหกเมื่อทำการสนทนาผ่านโทรศัพท์ จากการศึกษาของ DePaulo et al. (1996) พบว่า โดยเฉลี่ยของบุคคลทั่วไปโกหก 2 ครั้งต่อวัน จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการโกหกเป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ในการติดต่อสื่อสารทางสังคมของมนุษย์ ซึ่งพบได้ในทุกสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิดมา ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในคดีอาญาล้วนต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่มีความตั้งใจที่จะปกปิดข้อเท็จจริง หรือโกหกในการกระทำของตนเอง เพื่อให้พ้นจากการถูกกล่าวหา หรือการรับโทษจากการกระทำผิดนั้น (Ford, 2006) ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคำพูดหรือคำให้การของบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการทำงานของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ซึ่งหากเกิดความผิดพลาดในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง อาจนำไปสู่ความล้มเหลวในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือแม้แต่การจับกุมผู้บริสุทธิ์มารับโทษ (Panthayil Babu, 2019)

ปัจจุบันมีการนำเครื่องจับเท็จมาใช้มากกว่า 75 ประเทศทั่วโลก โดยที่สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เป็นผู้นำในการใช้เครื่องจับเท็จ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำเอาเครื่องจับเท็จมาใช้ในงานด้านการสืบสวน การทดสอบ และการตรวจสอบต่าง ๆ ในองค์กรบังคับใช้กฎหมายในหลายประเทศ เช่น เบลเยียม เบลารุส บัลแกเรีย อิสราเอล อินเดีย คาซัคสถาน แคนาดา

จีน กลุ่มประเทศบอลติก (ลัตเวีย ลิทัวเนีย และเอสโตเนีย) เกาหลีใต้ โปแลนด์ เซอร์เบีย สิงคโปร์ สโลวาเกีย สโลเวเนีย ฟินแลนด์ โครเอเชีย สาธารณรัฐเช็ก มอนเตเนโกร ญี่ปุ่น ตุรกี เป็นต้น (Serhii et al., 2023) ทั้งนี้ องค์กรบังคับใช้กฎหมาย ในสหรัฐอเมริกา อิสราเอล ตุรกี โปแลนด์ และกลุ่มประเทศบอลติก มีการรับรองประสิทธิภาพของการใช้เครื่องจับเท็จ ผ่านการใช้งานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเทคโนโลยีที่ใช้กับเครื่องมือ นั้นได้รับการรับรองว่ามีความสะดวกในการใช้งานและมีประสิทธิภาพในการใช้เพื่อการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน ใช้ในการสืบสวนภายใน รวมไปถึงการสืบสวนคดีอาชญากรรม ที่ร้ายแรง เป็นต้น (Cherniei, 2015)

ใน ค.ศ. 1968 ศาลฎีกาของญี่ปุ่นมีการรับฟังความคิดเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จในฐานะพยานหลักฐานในขั้นตอนการสืบสวนเป็นที่แรก ซึ่งในการพิจารณาในครั้งนั้น ศาลฎีกาของญี่ปุ่นพิจารณาบรรทัดฐานของการได้มาซึ่งผลการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จที่สามารถรับฟังเป็นพยานในชั้นศาลได้นั้น ต้องมาจากการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องมือที่มีมาตรฐานทั้งในด้านการติดตั้งและการรับรองมาตรฐาน ต้องคำนึงถึงสภาวะทางสรีรวิทยาและจิตใจของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ว่าผ่านเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้นว่าสามารถเข้ารับการตรวจพิสูจน์ได้ การตรวจพิสูจน์ต้องดำเนินการโดยผู้ตรวจพิสูจน์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเท่านั้น และผลการตรวจพิสูจน์จะต้องนำเสนอในเชิงคุณภาพ (Serhii et al., 2023)

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมาน และการกระทำให้นุคคลสูญหาย ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหายจาก

การกระทำในลักษณะดังกล่าวนั้น ส่งผลให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและปราศจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว

การตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จ คือ แนวทางในการพิสูจน์คำพูดหรือคำให้การของบุคคล เพื่อลดความผิดพลาดอันอาจเกิดขึ้นได้จากการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในคดีกว่าหนึ่งศตวรรษที่นักวิจัยได้พยายามสร้างเครื่องมือใหม่ในการตรวจจับพฤติกรรมการโกหก โดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ปรัชญา และกฎหมาย (Ford, 2006) มีการนำวิธีการมากมายมาพัฒนาเพื่อตรวจจับการโกหกและตรวจสอบความจริงจากคำพูด (National Research et al., 2003) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เครื่องจับเท็จ (Polygraph) ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการวัดการตอบสนองทางสรีรวิทยา ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมการโกหกของบุคคลโดยการพิจารณาจากกราฟที่ได้จากการวัดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่ตอบสนองต่อคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการทดสอบ (National Research et al., 2003) เครื่องจับเท็จ (Polygraph) ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น การคัดกรองพนักงาน การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นเวลากว่าร้อยปีที่เครื่องจับเท็จ (Polygraph) ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในหลายประเทศทั่วโลก

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 5ระบุ ลักษณะความผิดของการกระทำผิดฐานกระทำทรมานไว้ดังนี้ว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพจากผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม, (2) ลงโทษผู้ถูกกระทำเพราะเหตุอันเกิดจากการกระทำหรือสงสัยว่ากระทำของผู้นั้น

หรือบุคคลที่สาม, (3) ช่มชู้หรือขู่เชิญผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม, และ (4) เลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใดผู้หนึ่งกระทำผิดฐานกระทำทรมาน”

มาตรา 6 ระบุ ลักษณะความผิดของการกระทำผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไว้ดังนี้ว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นเหตุให้ผู้หนึ่งถูกลดทอนคุณค่าหรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจที่ไม่ใช่การกระทำตามมาตรา 5 ผู้หนึ่งกระทำความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

มาตรา 7 ระบุ ลักษณะความผิดของการกระทำผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย ไว้ดังนี้ว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัว หรือลักพาบุคคลใด โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธว่ามีได้กระทำการดังกล่าวหรือปกปิดชะตากรรม หรือสถานที่ปรากฏตัวของบุคคลนั้น ซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้หนึ่งกระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย”

จากสาระสำคัญในลักษณะความผิดตาม พ.ร.บ. ข้างต้น จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าพนักงานปกครองที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชน พึงต้องระมัดระวังวิธีการปฏิบัติต่อประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5(1) ถึง (4) ตามนี้แห่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้ เพื่อป้องกันมิให้กระทำการใด อันอาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งขัดต่อ พ.ร.บ. ฉบับนี้

แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมามีสถิติที่ภาคประชาสังคมรวบรวมระบุว่า ตามข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ ตั้งแต่ปี 2550-2564 มีกรณีการซ้อมทรมานอย่างน้อย 614 กรณี ส่วนกรณีบังคับให้สูญหายมีอย่างน้อย 86 กรณี (เจเนิตตา จันทวงษา, 2022) ซึ่งข้อมูลการกระทำดังกล่าว อาจเกิดมาจากการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบในภาพรวมต่อภาพลักษณ์ขององค์กรและประเทศชาติ และอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ นำไปสู่การ

ขาดความเชื่อมั่นในระบบการปกครอง ทำให้ประเทศได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น องค์การของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก จึงต้องวางมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดดังกล่าว โดยต้องเริ่มต้นจากการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อุทธรณ์ พ.ศ. 2565 ว่า การกระทำใดถือเป็นการผิดตามมาตรา 5, 6 และ 7 ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ และต้องให้ความรู้ความเข้าใจในแนวทางและวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ ตามมาตรา 5(1) โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากการศึกษาพบว่า หนึ่งในกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในหลายประเทศนำมาใช้ คือ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงสืบสวน (Investigative Interviewing) หรือการใช้เครื่องมือ เช่น เครื่องจับเท็จ (Polygraph) มาเป็นเครื่องช่วยในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงจากปากคำของพยาน หรือผู้ถูกกล่าวหาในคดีต่าง ๆ

ระบบการทำงานของเครื่องจับเท็จ (Polygraph)

เครื่องจับเท็จ (Polygraph) ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้หลักการทางสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น อัตราการเต้นของหัวใจ (Cardiovascular Activity), อัตราการหายใจ (Respiratory Activity), และการเปลี่ยนแปลงของศักย์ไฟฟ้าใต้ผิวหนัง (Galvanic Skin Response: GSR) เมื่อบุคคลสภาวะทางอารมณ์ที่ไม่คงที่ อันอาจจะเนื่องมาจากความพยายามที่จะปกปิดคำพูดหรือข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งสามารถสันนิษฐานได้ว่า พฤติกรรมการโกหกจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาดังกล่าว (Panthayil Babu, 2019) ซึ่งเครื่องจับเท็จนั้นจะทำการตรวจวัดการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของมนุษย์เมื่อตอบสนองสิ่งกระตุ้น (คำถาม) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นเกิดมาจากการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System) ที่ยากแก่การควบคุม (Council et al., 2003) ผู้ที่โกหกมักจะมีการประหม่าและมีความรู้สึกตื่นเต้นง่ายกว่าผู้ที่พูดความจริง (Grubin & Madsen, 2005) จากการศึกษาของ

Jensen et al. (2010) พบว่า ความรู้สึกประหม่าในผู้ที่พูดโกหกนั้น สามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้ จะมีความระมัดระวังในการตอบสนอง ซึ่งความประหม่านี้จะไปกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ ซึ่งยากแก่การควบคุม จากการศึกษาของ Kumar (2012) พบว่า การตอบสนองจากการถูกกระตุ้นของระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น อัตราการเต้นของหัวใจและอัตราการหายใจ จะเพิ่มขึ้นในคนที่พูดโกหกมากกว่าคนที่พูดความจริง เช่นเดียวกันกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของศักย์ไฟฟ้าใต้ผิวหนังของคน ที่พูดความจริงและคนที่พูดโกหกก็จะมี การตอบสนองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อถูกกระตุ้นด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็น เนื่องจากคนที่พูดโกหกมักจะมีอัตราการหลั่งของเหงื่อที่ผิวหนังมากกว่าคนที่พูดความจริง ทั้งนี้เป็นผลมาจากพฤติกรรมโกหกจะกระตุ้นให้ระบบประสาทอัตโนมัติเพิ่มปริมาณการหลั่งคลอไรด์ไอออนลบที่ได้ผิวหนังมากขึ้น (Grubin & Madsen, 2005) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสรีรวิทยาเหล่านี้ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าร่างกายไม่เคยโกหก แม้ว่าผู้พูดเองนั้นมีความพยายามที่จะปกปิดความจริงหรือโกหกมากเพียงใดก็ตาม ด้วยกลไกการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัตินี้เองที่ทำให้เห็นว่า การทำงานของเครื่องจับเท็จเป็นการตรวจพิสูจน์คำพูดหรือให้การของบุคคลอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ (Panthayil Babu, 2019)

การใช้เครื่องจับเท็จในกระบวนการยุติธรรม

เครื่องจับเท็จถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในสืบสวนสอบสวนคดีทั้งในไทยและต่างประเทศ จากการศึกษาของ Grubin and Madsen (2005) พบว่า เครื่องจับเท็จถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทั้งในสหรัฐอเมริกา และอีก 69 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งประโยชน์ในที่มีทั้งที่สามารถยืนยันค่าให้การของผู้ถูกกล่าวหาว่าให้การเป็นเท็จ หรือในกรณีที่สามารถคัดแยกผู้บริสุทธิ์ออกจากการตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีได้ (Metzinger, 2006)

ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา อิสราเอล และกลุ่มประเทศในภูมิภาคยุโรป มีการนำเอาเครื่องจับเท็จมาใช้เพื่อประโยชน์ในการคัดแยกกลุ่มผู้ต้องสงสัยในคดี เพื่อใช้ในการสอบสวนให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด เพื่อพิสูจน์ค่าให้การที่เป็นจริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับ

คดีในขั้นตอนการสืบสวน (Serhii et al., 2023) ซึ่งการใช้เครื่องจับเท็จในขั้นตอนการสืบสวนคดีอาญานั้นเป็นการเพิ่มโอกาสในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ให้แก่ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด เพื่อให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหา ทั้งยังเป็นประโยชน์ในการสืบสวนเพื่อจำกัดกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับคดี นอกจากนี้ ในบางกรณี ยังเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์คำให้การ (Serhii et al., 2023)

ในกรณีที่ผลการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จในพยานผู้บริสุทธิ์ พบว่า บุคคลนั้นให้การเป็นจริง ประเด็นนี้เป็นผลต่ออย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างแท้จริง โดยปราศจากอคติ ลดปัญหาการตกเป็นแพะ การซ้อมทรมาน หรือการขู่บังคับให้รับสารภาพโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจริง จากการศึกษาของ Metzinger (2006) ได้ระบุถึงประโยชน์ของการใช้เครื่องจับเท็จ ซึ่งไม่ได้มีประโยชน์แค่เพียงการระบุตัวตนของผู้ที่ให้การเท็จเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ในการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกพิจารณาคดีผิดพลาด และถ้ามีการนำเอาเครื่องจับเท็จมาใช้ในกลุ่มผู้ต้องขัง ก็อาจจะมีส่วนช่วยในการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริสุทธิ์ที่ต้องโทษ อันเนื่องมาจากปัญหาการตกเป็นแพะในคดีอีกหนึ่ง ประการสำคัญ คือ การใช้เครื่องจับเท็จเป็นวิธีการที่สะดวกต่อการดำเนินการและไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดต่อร่างกายของผู้ที่เข้ารับการตรวจพิสูจน์แต่อย่างใด (Metzinger, 2006) ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความแม่นยำ (Accuracy) ของเครื่องจับเท็จ

การทดสอบค่าความแม่นยำของเครื่องจับเท็จนั้นสามารถทดสอบได้จาก 2 ปัจจัย คือ ค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ทั้งนี้ ค่าความเที่ยงตรง คือ การที่เครื่องมือสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด ซึ่งในที่นี้คือการวัดว่าผู้ถูกทดสอบพูดความจริงหรือพูดโกหก ถ้าเครื่องจับเท็จสามารถวัดได้จริง ก็ถือว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรง ในขณะที่การวัดค่าความเชื่อถือได้ คือ ผลที่ได้จากการวัดมากกว่า 1 ครั้ง ในกรณีที่มีการทดสอบซ้ำ โดยใช้รูปแบบคำถามแบบเดิม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนผู้ที่ทำการทดสอบ ผลที่ได้ก็ย่อมคงที่เหมือนเดิม

(Gordon, 2017)

จากการศึกษาความแม่นยำของเครื่องจับเท็จ งานวิจัยจำนวนมากมีความพยายามที่จะหาค่าความแม่นยำของเครื่องจับเท็จ แต่เนื่องจากการส่วนใหญ่เป็นการทำการทดลองในห้องปฏิบัติการกับคดีสมมติในกลุ่มตัวอย่าง ไม่ใช่การศึกษาค่าความแม่นยำของเครื่องมือจากการใช้งานจริง ดังนั้น ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างไปจากผลที่ควรจะเป็นจากการใช้งานเครื่องมือในสถานการณ์จริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ถูกทดสอบ รูปแบบของคดี หรือเหตุการณ์ที่ต้องการพิสูจน์ รวมถึงรูปแบบของชุดคำถามที่ใช้ (National Research et al., 2003) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Grubin (2010) พบว่า ความแม่นยำของเครื่องจับเท็จ ขึ้นอยู่กับรูปแบบของชุดคำถาม ในกรณีที่ผู้ทดสอบใช้ชุดคำถามแบบ Comparison Question Technique (CQT) นั้น ค่าความแม่นยำ อยู่ในช่วงร้อยละ 74 ถึง 89 สำหรับผู้ถูกทดสอบที่พูดเท็จ และมีค่าความคลาดเคลื่อนแบบ false-negative คิดเป็นร้อยละ 1 ถึง 13 ในขณะที่ค่าความแม่นยำของผู้ถูกทดสอบที่พูดจริงคิดเป็นร้อยละ 59 ถึง 83 และมีค่าความคลาดเคลื่อนแบบ false-positive อยู่ที่ร้อยละ 10 ถึง 23

อย่างไรก็ตาม การตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จก็สามารถเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ทั้งนี้ ความคลาดเคลื่อนที่สามารถเกิดขึ้นได้มี 2 ประเภท คือ ความคลาดเคลื่อนแบบ false-positive และความคลาดเคลื่อนแบบ false-negative กล่าวคือ เมื่อผู้ถูกทดสอบเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ผลที่ได้จากการตรวจพิสูจน์ออกมาเป็น “เท็จ” ความคลาดเคลื่อนประเภทนี้คือ ความคลาดเคลื่อนแบบ false-positive ในขณะที่ถ้าผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ที่โกหก แต่ผลที่ได้จากการตรวจพิสูจน์ออกมาเป็น “จริง” ความคลาดเคลื่อนประเภทนี้คือ ความคลาดเคลื่อนแบบ false-negative ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ตรวจพิสูจน์มีหน้าที่ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนดังกล่าว หรือลดความเป็นไปได้ในการเกิดความคลาดเคลื่อนให้น้อยที่สุดซึ่งความผิดพลาดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย คือ ความคลาดเคลื่อนแบบ false-positive คือ การที่ผลการตรวจพิสูจน์บุคคลผู้บริสุทธิ์เกิดความผิดพลาด เพราะหัวใจของการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จ ไม่ใช่เป็นการพิสูจน์คนที่โกหกกว่าโกหกจริง แต่คือการพิสูจน์ว่า ผู้บริสุทธิ์ คือ ผู้บริสุทธิ์ที่แท้จริงต่างหาก (Gordon, 2017; Panthayil Babu, 2019)

แนวทางของการนำเครื่องจับเท็จมาใช้ เพื่อป้องกันปัญหาการข่มขู่พยานผู้ต้องหา

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีความพยายามของหลายประเทศที่จะนำเอาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เพื่อลดปัญหาการใช้ความรุนแรง โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเช่น อินเดีย ที่มีการผลักดันโดยกลุ่มนักวิชาการเพื่อนำเอาเครื่องจับเท็จ เครื่องสแกนสมอง และการใช้เทคนิค Narcoanalysis หรือการทำจิตบำบัดร่วมกับการใช้ยาทางจิตเวช มาใช้ในกระบวนการสืบสวนคดีอาญา เพื่อลดปัญหาการทรมานกรรม โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Lokaneeta, 2018) แต่อย่างไรก็ตาม ความพยายามผลักดันยังคงไม่สัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ เนื่องจากการขาดความเห็นชอบจากศาลสูงในการประยุกต์ใช้เครื่องมือดังกล่าว

ในกระบวนการยุติธรรมของไทยมีคดีอาชญากรรมมากมายที่ใช้ผลการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จ เป็นส่วนหนึ่งในการยืนยันคำให้การของผู้กระทำผิดว่าให้การเป็นเท็จ จนนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมจนได้พยานหลักฐานมายืนยันการกระทำความผิดของผู้กระทำ เช่น คดีนายเสริม สาครราษฎร์ อดีตนักศึกษาแพทย์ที่ก่อคดีฆ่าหั่นศพนางสาวเจนจิรา พลอยอุ้งนารี แฟนสาว คดีนี้นับเป็นครั้งแรกที่ศาลได้อ้างอิงรายงานการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จของจำเลยในคำพิพากษา นอกจากนี้ยังมี คดีฆาตกรรมอำพร นางศยามล, คดีนักเรียนนายเรือสังหารแฟนสาว, คดีฆ่า นายปริณะ สัทธนะพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร เป็นต้น

คดีล่าสุด คือ คดีเด็กชายวัย 8 เดือนที่แม่อ้างว่าถูกอุ้มไปจากบ้าน และหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย จนเมื่อแม่เด็กมาตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จ จึงทำให้ทราบว่า แม่เด็กให้การเป็นเท็จ นำไปสู่การสอบสวนโดยละเอียดอีกครั้ง จนแม่เด็กรับสารภาพว่า เด็กไม่ได้ถูกอุ้มไปตามที่กล่าวอ้างแต่อย่างใด แต่ตนเองคือคนที่อุ้มเด็กไปทิ้งไว้ที่ริมคลองใกล้บ้าน เนื่องจากเข้าใจว่าเด็กเสียชีวิตแล้ว อย่างไรก็ตาม แม่คดีนี้ยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ แต่ก็นับได้ว่า การตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จเป็นส่วนสำคัญในการไขข้อสงสัยบางประการที่หลาย ๆ ครั้งวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์อื่น ๆ อาจจะไม่เพียงพอที่จะใช้เพื่อยืนยันการกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าว ซึ่งตลอดทั้งกระบวนการในการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จนั้น ผู้ตรวจพิสูจน์

จะดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการซักถามและสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบตามหลักจิตวิทยา โดยไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้ถูกทดสอบแต่อย่างใด

ซึ่งแนวทางในการนำเครื่องจับเท็จมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการตำรวจในการสืบสวนสอบสวนและลดป้องกันการข่มขู่พยานหรือทำให้บุคคลสูญหายตามวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 นั้น สามารถทำได้โดยการประยุกต์ใช้เครื่องจับเท็จ (Polygraph) เป็นเครื่องมือช่วยในการขั้นตอนการสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสืบสวนหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สามารถใช้ในการยืนยันการกระทำความผิดของบุคคลได้ต่อไป ซึ่งขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ด้วยเครื่องจับเท็จจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบที่ได้มาตรฐาน โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นสำคัญ ทั้งสิทธิภายใต้การให้ความยินยอมในการเข้ารับการตรวจพิสูจน์ สิทธิในเนื้อตัวร่างกายที่บุคคลพึงจะได้รับในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนเป็นไปโดยถูกต้องและโปร่งใสไม่ให้มีการข่มขู่พยานหรือทำให้บุคคลสูญหายตามมาตรการของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. แม้เครื่องจับเท็จจะเป็นเครื่องมือที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการนำมาใช้ในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน แต่เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ ควรให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นไปได้ของการนำเครื่องจับเท็จมาใช้ในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยคำนึงถึงประโยชน์และข้อจำกัดของการนำมาใช้ ภายใต้บริบทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

2. แนวทางในการป้องกันการข่มขู่พยาน ยังมีแนวทางอื่น ๆ อีกมากมาย ภายใต้แนวคิดในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานเป็นสำคัญ (Evidenced-based Policing) ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มประสิทธิภาพ

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำเอาเทคนิควิธีการซักถามและสัมภาษณ์ หรือการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในขั้นตอนสืบสวนสอบสวน เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของข้าราชการตำรวจและป้องกันปัญหาการซ้อมทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย

สรุป

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงได้รับไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะใด ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ ก็ตามของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อบุคคลทั่วไป ควรเคารพในสิทธิของบุคคลผู้นั้นเป็นสำคัญ กระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาก็เช่นกัน เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญา รวบรวมพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ในหลาย ๆ ครั้ง การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจก่อให้เกิดความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแนวทางในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยนำเอาเครื่องมือทางจิตวิทยา อย่างเครื่องจับเท็จ รวมทั้งเทคนิคและวิธีการทางจิตวิทยา เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสอบสวน การซักถาม การสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเป็นการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนโดยเสมอภาค

บรรณานุกรม

- Cherniei, Volodymyr Vasylovych. (2015). "Actual problems of the introduction of polygraphic technologies in law enforcement activities" In: Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference: National Academy of Internal Affairs. Kyiv, Ukraine.
- Council, N. R., Education, D. o. B., Social Sciences, a., Statistics, C. o. N., Board on Behavioral, C., Sensory, S., Polygraph, C. t. R. t. S. E. o. t., National Research Council . Board on Behavioral, C., Sensory, S., National Research Council . Committee on National, S., Committee to Review the Scientific Evidence on the, P., National Research Council . Division of, B., Social, S., Education, Division of, B., Social, S., Education, Board on Behavioral, C., Sensory, S., . . . Committee to Review the Scientific Evidence on the, P. (2003). The polygraph and lie detection. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/10420>
- DePaulo, B. M., Kashy, D. A., Kirkendol, S. E., Wyer, M. M., & Epstein, J. A. (1996). Lying in Everyday Life. *Journal of personality and social psychology*, 70(5), 979-995. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.5.979>
- Ford, E. B. (2006). Lie detection: Historical, neuropsychiatric and legal dimensions. *International journal of law and psychiatry*, 29(3), 159-177. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2005.07.001>
- Gordon, N. J. (2017). *Essentials of polygraph and polygraph testing*. CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781315438641>
- Grubin, D. (2010). The polygraph and forensic psychiatry. *The journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 38(4), 446-451.
- Grubin, D., & Madsen, L. (2005). Lie detection and the polygraph: A historical review. *The journal of forensic psychiatry & psychology*, 16(2), 357-369. <https://doi.org/10.1080/14789940412331337353>
- Hancock, J. T. (2009). Digital deception: Why, when and how people lie online. In K. Y. A. McKenna, U.-D. Reips, T. Postmes, & A. Joinson (Eds.), *Oxford Handbook of Internet Psychology*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199561803.013.0019>
- Jensen, M. L., Meservy, T. O., Burgoon, J. K., & Nunamaker, J. F. (2010). Automatic, Multimodal Evaluation of Human Interaction. *Group decision and negotiation*, 19(4), 367-389. <https://doi.org/10.1007/s10726-009-9171-0>
- Kumar, S. (2012). Impact of galvanic skin response on emotional intelligence and psychological well being of criminals. *Indian Journal of Positive Psychology*, 3(4), 463-466. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/impact-galvanic-skin-response-on-emotional/docview/1614160474/se-2?accountid=11526>
- Lokaneeta, J. (2018). Creating a Flawed Art of Government: Legal Discourses on Lie Detectors, Brain Scanning, and Narcoanalysis in India. *Law, culture and the humanities*, 14(3), 420-438. <https://doi.org/10.1177/1743872114559881>
- Metzinger, T. (2006). Exposing LIES. *Scientific American Mind*, 17(5), 32-37. <http://www.jstor.org.libaccess.hud.ac.uk/stable/24921586>

- National Research, C., Division of, B., Social, S., Education, Committee on National, S., Board on Behavioral, C., Sensory, S., & Committee to Review the Scientific Evidence on the, P. (2003). *The Polygraph and Lie Detection*. National Academies Press. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/hud/detail.action?docID=3375156>
- Panthayil Babu, R. (2019). Polygraph Tests - Benefits and Challenges. *Academicus*(19), 146. <https://doi.org/>
<https://doi.org/10.7336/academicus.2019.19.10>
- Serhii, A., Shendryk, V., Horbachov, O., Penkov, S., & Voloshyna, M. (2023). Legal principles of polygraph use in the field of corruption prevention: Internationalexperience. *CuestionesPolíticas*, 41(77), 489-498.
<https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.32>
- เจณิตตา จันทวงษา. (2564). “จับตาร่าง พ.ร.บ. ทรมานผู้ต้องหา: จุดจบระบอบลายนวลพันผิด?. 101”, *PUB Policy Insights*,1(1), 1-21.